

Xi Jinpings Kina

Notat – april 2023

Arne Jon Isachsen
**Centre for Monetary
Economics (CME)**

I mobilappen *Studer Xi og styrk landet* oppfordres ansatte i staten og studenter til å lese taler, se videoer og delta i quizer om Xi. Partimedlemmer som får for få poeng her, kan påregne reprimande.

Marte Kjær Galtung og Stig Stenslie

Xi Jinpings Kina

Tittelen på denne boken, som kom ut på Universitetsforlaget i fjor, er dekkende for innholdet. Her er det personen Xi Jinping som står i fokus. Denne sfinksen av en leder tar seg friheter langt utover hva noen eksperter hadde forventet da han tiltrådte som generalsekretær i Det kinesiske kommunistpartiet (CCP) for vel ti år siden.

Xi, som selv hadde vært utsatt for Maos brutalitet, trodde man "... bedre enn noen annen skjønte farene ved en eneveldig leder", som det heter på side 20 i boken. Men at han skjønte farene var vel ingen garanti for at han ikke selv tok sikte på å bli en eneveldig leder? Lettere å unngå farer når man skjønner dem. Nettopp hva Xi gjorde. Og kom unna med å bryte to helt sentrale premisser for styringen av Kina etter Deng Xiaoping:

- Forlenget perioden som leder av Kina utover to ganger fem år.
- Lagt opp til en langt mer aggressiv linje overfor resten av verden.

Xi fremstår nå som en eneveldig hersker i Kina, på lik linje med keiserne gjennom historien. Xi uttaler seg aldri til pressen. Tar ikke spørsmål etter foredrag. Gir aldri intervjuer. På vei til maktens tinder holdt han en lav profil og unngikk stort sett å skape seg fiender. Hans evne til å finne kompromisser bidrog til "hans videre ferd oppover i partihierarkiet."

Xi har selv tatt over regien av Kinas historie. Den som bestemmer nåtiden, har også makt over fortiden. Å skulle rakke ned på sine forgjengere, svekker legitimiteten av dagens regime. I så måte er lærdommen fra Sovjetunionens oppløsning av stor verdi for Xi.

Hvorfor nettopp Xi ble valgt ut til å etterfølge Hu Jintao verserer det ulike teorier rundt. Én historie er basert på prinsippet "bestefar velger barnebarn", nemlig at han som var leder to generasjoner tilbake, bestemmer hvem den nye lederen skal være. Slik Deng Xiaoping valgte ut Hu Jintao, var det Jiang Zemin som utpekte Xi Jinping.

Dette prinsippet er godt i tråd med hvordan den eldre generasjon – også i politikken – har betydelig makt. Deng og de "åtte udødelige" – veteraner fra borgerkrigen som overlevde både den og Kulturrevolusjonen – tok styringen våren 1989. De sørget for at generalsekretæren i Partiet, Zhao Ziyang, ganske enkelt ble avsatt. Og at militære styrker ble satt inn for å slå ned studentopprøret på Den himmelske freds plass den 4. juni.

En annen teori var at Xi kunne alle toppene i Partiet samle seg om. Han var ikke selv for sterkt knyttet til noen fraksjon.

På sin vei til toppen har Xi skjult sine ambisjoner "... samtidig som han har sørget for at de riktige menneskene la merke til prestasjonene hans." Xi ble sendt på landsbygda som andre ungdommer under Kulturrevolusjonen. For Xi ble dette "en gjenfødelse", som han selv uttrykker det. Hans erfaringer i denne perioden gav ham både nærhet til folket og legitimitet overfor sine undersåtter.

For Marte og Stig fremstår Xi som "... en sann troende på Kommunistpartiets avgjørende betydning for Kinas utvikling". Mens Mao gjorde Kina fritt etter hundre års ydmykelser og Deng gjorde Kina rikt gjennom sine økonomiske reformer, er det Xis oppgave å gjøre Kina mektig. Til det trengs tid. Derfor er det både rett og riktig at reglen om to ganger fem år som Kinas leder brytes.

I oktober 2017, etter fem år som generalsekretær i CCP, ble "Xi Jinpings tanker" introdusert og inkludert i CCPs konstitusjon. Og året etter tatt inn i Kinas grunnlov. I mobilappen Studer Xi og styrk landet oppfordres ansatte i staten og studenter å lese taler, se videoer og delta i quizer om Xi. Om du får for få poeng kan du påregne en reprimande.

Behovet for "ideologisk opprustning" legger Xi Jinping stor vekt på. Medlemskap i Kinas kommunistparti krever nå langt mer kunnskap om partiets historie og ideologi. Samt solid innsikt i Xi Jinpings tanker. For å unngå å lide samme skjebne som det Sovjetiske kommunistpartiet oppfordrer Xi kadrene til å være "urokkelig i troen".

Også innen akademia har Xi Jinpings tanker fått stor plass. Nye forskningsprosjekter innen samfunnsvitenskap og filosofi der hans tanker settes under lupen, ser stadig dagens lys.

En personkult har vokst frem under Xi. At Deng Xiaoping fikk lagt inn i grunnloven et forbud mot personkult, er ikke til hinder for at

"... propagandaapparatet nærmest fritt for forstyrrende fakta konstruerer et bilde av Xi som en nærmest gudommelig karakter."

I Kina finnes det 55 offisielt anerkjente etniske minoriteter. Til sammen utgjør de snaue ti prosent av Kinas befolkning. Mao mente at disse måtte få beholde sin egen identitet. Han-sjåvinisme ville han ikke vite noe av. Under Xi har han-sjåvinisme fått større spillerom. Marte og Stig har dette å si om saken:

"Han-identitet har således blitt en mal for alle kinesiske borgere, og minoriteter som uigurer, tibetanere, mongoler og andre forventes å gi slipp på sin egen kultur og bli som majoriteten."

Religionen har også tunge tider i dagens Kina. Kristne blir forfulgt og kirker revet. Det samme gjelder andre religiøse minoriteter, som buddhistiske tibetanere og muslimer. Beijings behandling av uigurene blir av mange menneskerettighetsorganisasjoner betegnet som et folkemord.

Et annet brudd med etablert praksis er Xis nedgradering av statsapparatet. Mens Jiang og Hu sørget for at deres respektive statsministre, Zhu og Wen, hadde betydelig makt i form av å iverksette politikk basert på hva Partiet bestemte, og hva Folkekongressen (Kinas nasjonalforsamling) vedtok av lover, har Partiet under Xi tatt kontroll over stadig mer av statens domener. Inkludert det å lage lover.

“All makt i denne sal” har aldri vært aktuelt for Kinas lovgivende forsamling. Men nå i enda mindre grad enn tidligere.

Ulvekrigerdiplomati er en nyvinning under Xi. Her gjelder det for kinesiske diplomater stasjonert i andre land å være mest mulig fremadstormende, uten tanke på at man fornærmer folk i vertslandet. En variant av denne formen for diplomati er argumentet om at “det kinesiske folks følelser har blitt såret”. Utsagn som myndighetene i Kina ikke liker, kan møtes med denne påstanden. Som ikke er så enkel å imøtegå. Følelser kan ikke veies og måles.

En kombinasjon av selvtillit og usikkerhet ligger trolig bak Kinas ulvekrigsdiplomati. En ulvekriger kan også selv stå seg på en brysk fremferd. Det kan nemlig fremme hans karriere som diplomat.

Baksiden av medaljen sett med kinesiske øyne er at Kina mister internasjonal innflytelse ved at folk i andre land får stadig mer ufordelaktig syn på Midtens rike. Professor Yan Xuetong ved Tsinghua-universitetet minner i denne sammenhengen om at Kinas diplomati trenger rasjonalitet. En tidligere ambassadør, Yuan Nansheng, går enda lenger. Når utenrikspolitikk blir kapret av den offisielle opinion, får det uunngåelig katastrofale følger.

Boken til Marte og Stig er god. Velskrevet og proppet med solid kunnskap. Den gir lesere med god peiling på Kina et levende – og noe skremmende – bilde av Xi Jinpings Kina. Boken er kanskje ikke så lett tilgjengelig for lesere som i utgangspunktet er temmelig blanke hva gjelder kunnskaper om Midtens rike.

28. april 2023,

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025>